

Hobbes and Republican Liberty

//

//]]]]> //]]]>BOKOMTALE: **Quentin Skinners *Hobbes and Republican Liberty* gir en kronologisk gjennomgang av hvordan frihet behandles i Hobbes' tekster, særlig *The Elements of Law, De cive* og *Leviathan* (både den første engelske utgaven av 1651 og latinversjonen fra 1668).**

Av Hallvard Fossheim

Sin vane tro nærmer ikke Quentin Skinner seg tekstene som enkeltstående verk, men som innlegg i samtidige og historiske debatter. En kompleks ytring innen politisk teori som for eksempel *Leviathan* er først og fremst et innlegg i en debatt, en røst i et mangfold av røster der seier og sannhet stadig skifter plass som målestokk på suksess. Gjennomgangen av Hobbes' frihetsteori blir derfor samtidig en presentasjon av en serie andre aktører som Skinner anser som sentrale fra Hobbes' perspektiv. Flere av disse aktørene er, som Skinners boktittel mer enn antyder, representanter for den republikanske tradisjonen. (Skinner har for øvrig en egen kommentar som viser at han også ser egne skrifter i samme lys. Han bruker uttrykket «republikansk» til tross for at han mener det er historisk misvisende, fordi denne termen nå en gang vant frem i debatten.)

Emblematisk frihet

Av materiale er det av spesiell interesse at Skinner vier emblemtradisjonen stor interesse som relevante tolkbare elementer i den retoriske prosessen *Leviathan* inngår i. Figuren på *Leviathans* tittelblad er i så måte berømt: Herskeren som er satt sammen av en mengde ørsmå individer, og som troner over by og land, hus og ikke minst kirker. Skinner argumenterer blant annet for at Hobbes som barn av sin tid næret spesiell interesse for denne genren og trolig selv bidro aktivt i utformingen av bildet i *Leviathan*. Dette tillater Skinner å reprodusere og kommentere på ikke mindre enn 19 slike emblemer i løpet av analysen.

Hovedtråden i *Hobbes and Republican Liberty* er utviklingen av Hobbes' frihetsbegrep henimot den radikalt snevre forståelsen vi finner i *Leviathan*. Så sent som i *De Cive* opererer Hobbes med to begreper om frihetsberøvelse, hvorav det ene er den fjerning av frihet som vår egen vilje (*arbitrium*) står for: Hvis jeg for eksempel kommer frem til at jeg ikke ønsker å opponere mot ledelsen fordi det gjør alt for vondt å bli spiddet på stake, er trusselen om straff noe som utgjør en hindring for meg. Min oppfatning om straffen, det å bli spiddet på stake, har bidratt til å forme min vilje, slik at jeg altså ikke vil opponere.

Hobbes og Aristoteles

Når vi kommer til *Leviathan* har denne form for ufrihet sporløst forsvunnet, og vi sitter igjen med frihet kun i den andre betydningen: det å være fysisk uhindret. Slik frihet, som består av fravær av direkte, legemlige sperrer, er noe vi deler med den ikke-levende natur. Vann så vel som en menneskelig aktør kan støte på hindringer og være ufri i denne forstand. Slik sett er denne ufriheten noe Hobbes kan tillegge oss som naturvesener, som for hans ihuga materialisme vil si materie i bevegelse.

//

//]]]]> //]]>

Ved denne manøveren stiller Hobbes seg faktisk (til tross for vanlig, og egen, oppfatning) på linje med en rimelig måte å forstå Aristoteles' analyse av frivillighet på. (Skjønt «frivillig» er kanskje en tendensiøs oversettelse av gresk *hekon* / *hekousios*, all den tid Aristoteles ikke ser ut til å ha noe begrep om «vilje».) I tredje bok av *Den nikomakiske etikk* tegner Aristoteles opp deler av feltet ved hjelp av to eksempler. Det klareste og reneste tilfellet av ufrihet er når noen dytter deg slik at bevegelsen du utfører, ikke har noe opphav i deg som handlende. Om noen som er sterkere enn deg, uventet griper hånden din og bruker den til å fike til en tredje person, kan man (i hvert fall så sant du etterpå ikke er fornøyd med handlingen) si at du var ufri.

Tvingende omstendigheter

Det andre relevante eksemplet til Aristoteles, som også Hobbes benytter seg av, angår en person som kaster dyrebart gods over bord for å unngå forlis i en storm. Her er det omstendighetene som fremtvinger handlingen, i den forstand at personen ikke ville kastet godset på sjøen i godvær. Dette er den ideen om (u)frihet som Hobbes stillferdig har sopt under teppet i *Leviathan*.

Mer interessant for de fleste av Hobbes' samtidige enn hans evner som Aristoteles-sjonglør, var at hans sjokkerende innsnevring av frihetsbegrepet usynliggjør den mest vanlige formen for politisk ufrihet, og hovedideen om ufrihet i datidens republikanske tradisjon som betinget av *arbitrær* makt: mekanismer (trusler, incitementer, lover, vaner og så videre) som undergraver borgernes evne til å handle, og etter hvert tenke, som frie mennesker. Som Skinner antyder i sin konklusjon, har Hobbes med dette muligens bidratt til å modifisere vår forståelse av frihet på en måte som ikke er uproblematisk.

Boken er basert på Skinners Ford-forelesninger ved Oxford i 2002-2003. Dette gjør den språklige formen om mulig enda mer klar og tilgjengelig enn vi allerede venter oss fra hans side.